

**“Sılası Yitik” Bir Münzevi Ziya Osman Saba, Beyhan
KANTER, Ankara: Edebiyat Ortamı Yayınları:
37, 2017, 95 sayfa**

Beyhan Kanter tarafından kaleme alınan “Sılası Yitik” Bir Münzevi Ziya Osman Saba” adlı eser, Edebiyat Ortamı Yayınlarından çıkmıştır. Eser, “Sunuş”, “Hayatı” , “Eserleri” ve “Sonuç” bölümlerinden oluşur. “Sunuş” bölümünde yazar, Ziya Osman Saba’nın poetikası ve düzyazılarını şekillendiren his ve düşünce dünyasına ışık tutar. Bu dünyada en dikkat çekici imge “ev”dir. Yazar, ev imgesinin, Saba’nın şiir ve hikâyelerinin ana damarını oluşturduğunu; çocukluğa özlem ve aile saadeti gibi temaların da genel olarak “ev” imgesi etrafında toplandığını ifade eder ve ev imgesinin Saba’nın poetikası üzerindeki etkilerini özetler. Yazar, sunuş bölümünün devamında Saba’nın eşya temasını da “geçen zaman”ı hatırlattıkları ve somutladıkları” gerekçesiyle ayrıcalıklı kıldığını okuyuculara aktarır. Kanter, bölümün sonunda Saba’nın hem şiirlerinin hem de hikâyelerinin otobiyografik bir karakteristik gösterdiğini, bundan dolayı kendisinin bu kitapta Saba’nın kişiliği ile eserlerini bütünsel bir okumayla ele aldığını belirtir.

Çalışma her ne kadar akademik bir biyografi eseri iddiasında olsa da Kanter’in edebî üslubu okuyucuya Saba’nın iç dünyasına yolculuk vaat etmektedir. Okuyucu, her satırda Saba’yı daha iyi anlayıp, şair/yazarla duygudaşlık kurma; onunla öksüzlüğü, çocukluk saadeti ve devamında yalnızlığı içselleştirme imkanı bulmaktadır. Kanter, bu duygudaşlığı en iyi şekilde Ziya Osman Saba’nın “Hayatı” bölümünde okuyucuyla buluşturmaktadır. Bu bölümde yazarın İstanbul’un Beşiktaş semtinde 30 Mart 1910 tarihinde büyük ve kalabalık bir ailede doğduğu aktarılır. Saba’nın en mesut günlerinin doğduğu yalıda geçirdiği yıllar olduğu öğrenilir. Kanter, “büyük bir yalı içinde kalabalık bir aile ortamının mesut ve bahtiyar havasını soluyan Saba’nın mesut ve bahtiyar günlerinin sekiz yaşındayken annesini kaybetmesiyle yerini hüzne, yalnızlığa ve hayatı boyunca yakasını bırakmayan ve giderek kronikleşen bir anne özlemine bıraktığını” ifade ederek Saba’nın poetikasının en önemli kaynağını da okuyucuya aktarmış olur.

Kanter, Saba’nın annesinin ölümünden sonra hayatının dönüm noktalarından birinin Galatasaray Lisesi’ne yatılı olarak verilmesi olarak görür. Galatasaray Lisesi’nde eğitim dilinin Fransızca olması, Saba’nın Fransız

sembolistlerinden etkilenmesine vesile olur. Kanter, bu okulda Saba'nın edebiyat öğretmeninin devrin önde gelen edebiyatçılarından Fazıl Ahmet Aykaç olmasının; okul arkadaşlarının Yaşar Nabi Nayır, Cahit Sıtkı Tarancı gibi Türk edebiyatının güzide isimleri olmasını Saba'nın şair ve yazarlığı üzerinde etkili izler bıraktığını dile getirir.

Bölümün sonunda yazar, Saba'nın çocukluğunun mesut ve şen günleri, unutulmaz dostluklar edindiği lise yıllarından sonraki döneme ışık tutar; bu dönemde yazarın kıt kanaat geçirdiği yıllar ve evliliklerine şahitlik etmemize vesile olur. Ve yine yazar, Saba'nın ikinci evliliğiyle gelen aile saadetini, İstanbul aşkını ve ölümüne kadar olan sürecini okuyucuyla paylaşır.

Eserin üçüncü bölümünü oluşturan “Eserleri” bölümünde Saba'nın eserleri “İlk Sanatsal Faaliyetler ve Yedi Meşale”, “Ziya Osman Saba'nın Şiir Dünyası”, “Ziya Osman Saba'nın Hikâyelerinde İzlekler” olmak üzere üç alt başlıkta değerlendirilir. Kanter'in sanatçının eserlerini; şiirleri ve hikâyeleri olmak üzere iki ayrı düzlemde ele aldığı görülür.

Bölümün başında Saba'nın şiirleri, hikâyeleri, tercümeleleri, eleştiri yazıları kısaca tanıtılır. Şiir kitapları, “Yedi Meşale”, “Sebil ve Güvercinler”, “Geçen Zaman”, “Nefes Almak; hikâye kitapları: “Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi”, “Değişen İstanbul” ; Tercümeleri: “Germinie Lacerteux Tercümesi”dir. Bunların dışında Kanter, Saba'nın eleştiri yazılarını ve Cahit Sıtkı Tarancı ile olan mektuplaşmalarından oluşan edebî mektuplarını okuyucuya tanıtır.

Kanter, Ziya Osman Saba'nın şiir dünyasını yorumlarken edebiyat teorisi alanındaki birikimlerini cömert bir şekilde okuyucuyla buluşturur. Yazar, “*Onun şiirlerinde toplumsal sorunlar, insanlığın büyük trajedileri görülmez*” diyerek şairin şiirlerinin konusunun sınırlarını çizer. Yine eserden edinilen bilgilere göre Saba, duru ve pürüzsüz bir üslupla kaleme aldığı şiirlerinde Fransız sembolistlerinden etkilenmiştir. Son olarak yazarın üzerinde durduğu konulardan biri de “*Saba'nın şiirlerin(de) ölüm arzusu ve Allah inancının samimi bir duyuş tarzıyla*” ele alınmasıdır.

Saba'nın şiirlerinin şekil özelliklerinin aktarıldığı bölümde, “Ziya Osman Saba'nın hece vezninden serbest şiire doğru yönelmesinde serbest şiire ilişkin poetik tavrın yaygınlaşmasının ve yakın arkadaşı Cahit Sıtkı'nın yönlendirmelerinin etkisi”nden bahsedilmesi Saba'nın şiirlerinin şekil özelliklerinin kronolojik seyrini özetler niteliktedir.

“Saba'nın Şiirlerinde İzlekler” başlıklı bölümde Ziya Osman Saba'nın bir çocukluk dönemi şairi olduğu okuyucuya aktarılır. Kanter, yine Ziya Osman Saba'nın şiirinin merkezinin çocukluğunda babası ve annesiyle beraber yaşadığı “ev” olduğunu belirterek çocukluk özleminden sonra “ev” izleğinin de şairinin şiir dünyasındaki yerini konumlandırmış olmaktadır. “Ölümcül Bir Yara: Kader ve Azap” adlı bölümde ise özellikle Saba'nın ilk yazdığı şiirlerinde “*bariz bir şekilde hayattan şikâyet, dünyayı gam yükü olarak görme ve 'onulmaz kaderler'in ağırlığı*

altında ezilme...” gibi duyguların hâkimiyeti üzerinde durulur. Kanter, Ziya Osman Saba’nın “karamsarlık temalı şiirlerinde büyük trajediler ya da derinlikli ruhsal krizlerden ziyade bireyin benliğine yerleşen kronik bir keder ve kaygı halinin söz konusu” olduğunu aktararak Saba’nın karamsarlık teminin hepimizin ruh sıkıntılarında izler taşıdığını hatırlatmaktadır. “Dünyadaki Cennet Köşesi: Ev” başlığında yazarın daha önce de üzerinde durduğu “anne”, “çocukluk”, “saadet” temalarının baş mekânı olan “ev” karşımıza çıkar. Kanter bu bağlamda Saba’nın poetikasındaki “ev” kavramının şairin çocukluk dünyasına ait kalabalık ailesiyle birlikte yaşadığı mekân olarak “ontik güven” duygusunu temsil ettiğini ifade eder. Kanter, Saba’nın şiirlerine bakıldığında iki farklı “ev” imgesinin varlığından söz eder. “Bunlardan ilki, çocukluk dönemine tanıklık eden Beşiktaş’taki yalı, ikincisi ise 1944’te gerçekleşen ikinci evliliğinden sonra yaşamaya başladığı ve çocukluk döneminde yitirdiği sandığı “aile saadeti”ni yeniden bulduğu Misak-ı Milli Sokağı’ndaki ‘yuva’sıdır.” Kanter, yukarıdaki ifadelerden de anlaşılabilirliği gibi Saba’nın zihninde hep mazi, huzur, yuva gibi maneviyat içeren imajlar çizen “ev” kavramının “fiziki bir mekândan, bir barınaktan ziyade bir ruh olarak yansıdığını belirtir.

Yazar, Saba’nın şiirlerinde “ev” ve “İstanbul” izleklerinden sonra şiirlerinde sıklıkla yer verdiği “Allah inancı, Allah sevgisi” ve “ölüm” temaları üzerinde durur. Saba’daki “Allah inancı ve sevgisini metafizik bir yaklaşımdan ziyade kadere teslimiyet içeren mütevekkil bir tutum” olarak değerlendirir. Şair bu yönüyle mutasavvıflara benzemektedir. Ölüm teması ise “Mütevekkil Bir Kabulleniş: Ölüm” başlığında ele alınmıştır. Kanter, bu kabullenışı henüz sekiz yaşında annesini kaybeden şairin, ölümü annesine yeniden kavuşabilmesi için bir vesile olarak değerlendirmesine bağlar.

“İssiz Ben’den Mesut Ben’e: Bitimsiz Bir Yaşama Sevinci” başlığında Kanter, şairin mutlu giden evliliğinin ardından şiirlerindeki karamsar havanın dağılarak doğrudan ya da dolaylı söyleyişlerle yaşama sevincinin sezildiğini ifade ederek, duygusal anlamda şairin yaşadığı değişimin şiirlerdeki izdüşümü üzerinde durur. “Öte Diyarların Özlemi ya da Muhayyel Mekânlar” başlığında şairin hayallerinde çizdiği dünyaların şiirlerine yansımaları aktarılmıştır. Kanter, bu mekânların “yeşil, sessiz, münzevi bir hayat tarzı”nı ihtiva eder nitelikte olduğunu okuyucuya Saba’nın şiirlerinden örnekler vererek aktarır. “Hatıraların Sessiz ve Müşfik Tanığı: ‘Mazideki İstanbul’ başlığında şairin ruh dünyasındaki önemi aşikâr olan “İstanbul”un, Saba’nın poetikasına yansımaları değerlendirilmiştir. Kanter, İstanbul’un şairin kendi mazisi ve belleği olduğunu ifade eder. Kısa bir Ankara yaşantısı dışında İstanbul’dan hiç ayrılmayan şair için İstanbul temasının şiirlerinin ayrılmaz bir parçası olmasının doğal olduğu sonucuna varır. Kanter, bu başlıkla birlikte şairin poetikasını tüm yönleriyle ele almasının ardından, Ziya Osman Saba’nın hikâyeciliği ve hikâyeleri konusuna geçer.

“Ziya Osman Saba’nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri” bölümü şairlerinin ele alındığı bölümlere oranla daha hacimsizdir. Nitekim Ziya Osman Saba’nın şair yönünün hikâyeci yönünün önüne geçmiş olması bu durumu açıklar niteliktedir. Kanter, Ziya Osman Saba’nın hikâyelerinin tıpkı şiirleri gibi biyografik özellikler gösterdiklerini zikreder. Yazarın aktardıklarından anlaşıldığı üzere, Saba’nın hikâyelerinde başrolü İstanbul’un oynadığı görülür. “Ziya Osman Saba için İstanbul, çocukluk günleriyle, geçmişle “geçen zamanla” anlamlıdır. Çocukluğunun İstanbul’una ait tüm imgeler hikâyelerinin baş köşesinde yer alır. Yazar, İstanbul’un yanı sıra “yalnızlık ve mutsuzluk”, “maziye ait eşyalar”, “kitap”, “vapur”, “aile saadeti”, “çocuk sevgisi”, “mazideki ev” temalarının da Saba’nın hikâye dünyasında özel bir yer aldığı görüşünü okuyucu ile paylaşır. Son olarak Kanter, Saba’nın hikâyelerini “en basit hadiselerin, en basit eşyaların bile maziye ait tahassüslerle şekillenen derin bir mana” içerdiğini aktararak Saba’nın hikâyeciliğini özetler.

Kanter, Saba’nın nesir dünyasını tenkit türünde yazdığı yazıları yorumlayarak bitirir. Yazar, eseri baştan sona okuyan bir okuyucunun idrak ettiği üzere Saba’nın nahif ve kırılğan yönünün ön plana çıktığını dile getirir. Kanter’e göre çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarında sanat ve edebiyat hakkında görüşler bildiren Saba’nın üslubu zarif ve nahiftir. Kanter bu bölümün sonunda Saba’nın yazdığı eleştiri yazılarının listesini okuyucu ile paylaşmaktadır. Kanter eserin sonuç bölümünde ise Ziya Osman Saba’nın şair ve hikâyeci yönünü, üslubunu ve işlediği temaları kısa bir şekilde yeniden yorumlar ve özetler.

Beyhan Kanter’in “Sılası Yitik Bir Münzevi Ziya Osman Saba” adlı eserinin genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa, eser Ziya Osman Saba’nın hayatını, şair ve hikayeci yönünü eksiksiz bir şekilde aktarmakla birlikte akademik bir eser olmasına ilaveten okuyucuyu sıkmayarak biyografik bir roman okuyor hissi uyandırmaktadır. Yazar’ın alana ve konuya hâkimiyeti eserin sarıhlığını ve değerini artırmaktadır. Ve yine yazarın, Saba’nın şiirlerini ve hikâyelerini değerlendirirken yazar/şairin eserlerinden örnekler vermesi anlatımı güçlendirmiştir. Sonuç olarak kitap, Ziya Osman Saba üzerine yapılmış çalışmaların en kapsamlısı olması dolayısıyla da büyük bir önemi haizdir.

Yrd. Doç. Dr. Şakire BALIKÇI

Mardin Artuklu Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

sakire_86@hotmail.com